

МЛАНДЕ ПАШАЛАН УЛО ВИЙЖЫМ ПУЭН

Агрономын пашаже тун шотышто мланде дене кылдалтын. Тыгыде Морко ял гыч Татьяна Павловам ик эн уста агроном семын шотлыман.

Татьяна Николаевна 1935. ий 13 февральште Вончумбал ялеш шочын-кушкын. Верысе туналтыш школым, а вара Кожлаер кыдалаш школым тунем лектын. Удыр мланде пашам йоратен, агроном профессийым налаш шонен. Тыге йолташ удыржӧ дене 1956 ийыште Марий Турек районысо Нартас ял озанлык техникумыш тунемаш пуренит. Изи Кушна ял марте, вара Параньга, Марий Турек районла гоч кужу корным йолын ошкедашышт пернен. Тушечын вара Нартасыш машина дене каенит.

Вич ий тунеммеке, 1959 ийыште Татьянам направлений почеш Карл Маркс лумеш колхозыш агрономлан колтенит. Тудо жапыште колхоз председатель А.С.Степанов лийын. Таче кечынат тиде пагалыме айдемым виян вуйлатыше, калыкым пагален моштышо семын шарнат.

Тиде колхозыш Т.Павлован толмекше, эн ончычак пасушко уяндышым шуырак лукташ тунгалыныт. Калык дечат сурт еда ломыжым,

чыве терысым поген коштыныт. Ты пашалан школышто тунемше-влак полшенит. Вараже минерал уяндышым, фосфорит ложашым пуаш тунгалыныт. Колхозышто тыршыше-влак тудым эр шошымак пасушко кид дене кышкеныт. Тыршымышт пайдам пуэн: шурно лектыш палынак ешаралтын. Пырчым ик гектар гычын 18 центнер денат шийын налыныт.

Карл Маркс лумеш колхозышто олма сад, ковышта, умла пакча лийыныт. Морко районышто тудо ончыл озанлыклан шотлалтын. 1975 ийыште «Коммунизм верч» колхозыш ушеныт да Волаксола кундемысе калык дене пырля пашам ыштеныт. Тунамаст Татьяна Николаевна тун агроном лийын. Партий Морко райкомым И.Д.Конновын вуйлатымыж годым КПСС Марий обком вуйлатыше В.П. Никоновын 1978-1979 ийлаште Морко кундемыш толмекыже, ял озанлык дене палдараш Карл Маркс лумеш колхозым ойырен налыныт. Мыняр гана толыныт, Татьяна Николаевнам эре пасушто вашлийыныт. Могай пасушко миеныт, чыла вере ару лийын. Тунам Виктор Петрович Никоновын кумылжо нӧлтын. Вара КПСС Морко райкомыштат моктен ойлен: «Карл Маркс лумеш колхозыш тунемаш кайыза. Тушто чыла пасушто – порядке».

Татьяна Николаевна «Книга истории полей» тетрадьым вуден. Тушко могай паша ышталтме нерген возен: пасушко кунам да могай уяндышым луктыныт, могай урлыкым уденыт да могай пашам шуктеныт. Куштыра ваштареш гербицидым кучылтыныт, тюрлӧ осал шуш-копшанге ваштареш ядохимикатым шыжыктеныт. Чыла йоным кучылтмо дене гына лектышыже куандарен. Мланде пашаште иктаж вере йонылыш лият, уло тыршымет арамыш лектеш, садлан механизатор-влакым эреак туныктеныт.

Лектышым нӧлтымаште калыкым моктыман. Вет чапле лектыш верч

агроном веле огыл, уло коллектив тыршен.

Тун агрономын пашаже аклаттде кодын огыл. Татьяна Николаевна 1975 ийыште «Марий АССР-ын сулло агрономжо» чап лум дене палемдалтын. Колхоз производством вияндымаште кугу надырым пыштымыжлан шуко гана чап кагазым кучыктеныт. Кок гана Трудовой Йошкар Знамя, тыгак Знак почета орден-влак, КПСС Марий обкомын, МАССР министр-влак Советын, МАССР Верховный Совет Президиумын Почетан грамотышт дене палемдалтын. 1964-1983 ийлаште СССР Верховный Советын депутатше лийын. Паша корныжо социализм жап дене кылдалтын. Тунам паша дисциплинылан пеш кугу туткыш ойыралтын. Виктор Петрович Никонов республике мучко эн сай лектыш верч тыршен. Кажне колхозлан планым пуэныт, пентгыдын йодыныт. Карл Маркс лумеш колхоз планым темаш тыршен. СССР Верховный Совет депутат улмыж годым Т.Павлова эл кумдыкысо йодышым канашаш Моско олашкат кудалыштын. Поро паша шуко ышталтын. Ондак колхозышто удымӧ агрегатшат тошто лийын, вара эше коктым пуэныт. Шурно моткоч сайын шочаш тунгалын. Тыгак Тыгыде Морко ялыш асфальт корным шареныт. Тиде кугу паша чыла Татьяна Николаевнан депутатлан шогымыж годым ышталтын.

Т.Павлова 30 ий агрономлан пашам ыштен, тышеч 25 ийже тун агроном семын тыршен. 1960 ийыште Тыгыде Морко ялыште шум пелашым муын. Николай Матвеевич дене кум икшывым ончен куштеныт, куд уныкашт уло.

Чаманен каласаш логалеш, Татьяна Николаевнан умыржӧ 2014 ийыште кӱрылтын. Тудо поро пашаж дене калыкын шарнымаштыже курымешлан кодын.

**Лидия ГАВРИЛОВА,
Тыгыде Морко ялысе
книгаудо вуйлатыше**